

मासिक नियोजन

इयत्ता :- चौथी

विषय :- गणित

माहे:- जुलै

प्राप्त तासिका:-

अ. क्र.	पाठ / घटक	अध्ययन मुद्दे / पाठ्यांश उद्देश	अध्ययन अनुभवाचे स्वरूप	साधनतंत्रे	आवश्यक साहित्य
1	भौमितिक आकृत्या - कोन	दोन रेषा जुळलेल्या दिसतात तेथे कोन तयार होतो	निसर्गामध्ये कोणत्या ठिकाणी कोन झालेला दिसतो ते सांगणे . परिसरात आढळलेले कोन दाखवणे	तोंडीकाम, निरीक्षण	चित्रे
3		काटकोन लघुकोन विशालकोन यांच्या आकृत्या काढून दाखवणे.	काटकोन, लघुकोन, विशालकोन यांच्या आकृत्या काढून घेणे	कृती	भौमितिक आकृत्यांचा तक्ता
4		काटकोन विशालकोन निसर्गात कोठे दिसतात ते दाखवणे.	प्रत्यक्ष निसर्गामध्ये खेळामध्ये काटकोन, लघुकोन, विशालकोन कोठे आहे ते दाखवणे	कृती, प्रात्यक्षिक	चित्रे
5		वर्तुळ काढणे, वर्तुळाकार वस्तू समजून घेणे .	वाटी, बांगडी, सुतळी, कंपास चाक या वस्तूच्या सहाय्याने वर्तुळ काढणे.	प्रात्यक्षिक	बांगडी चाक वाटी इ.
6		कंपासाच्या सहाय्याने वर्तुळ काढणे त्यामध्ये त्रिज्या, व्यास, जीव घटक हे दाखवणे .	कागदावर वर्तुळ काढणे गोलाकार कागदाला घडी घालणे व उघडणे. त्यात त्रिज्या, व्यास, जीवा हे घटक दाखवणे.	कृती, उपक्रम	वर्तुळाकार कागद, पेन्सिल
7		भौमितिक आकृत्या आयत, चौरस, त्रिकोण	आयात, चौरस, त्रिकोण या आकृत्या काढणे .आणि आकृत्यांची कडांची संख्या व कोपरे मोजणे .	कृती	कागद व पेन्सिल
8		भौमितिक आकृत्या पाहून सारणी पूर्ण करा	आकृत्या पाहून सारणी पूर्ण करायला सांगणे .	प्रात्यक्षिक	चित्रे
9	संख्याज्ञान -	तीन अंकी संख्या अक्षरात लिहून संख्या अंकात लिहिणे .	संख्या कार्ड वापरून संख्या तयार करायला शिकवणे .	तोंडीकाम, प्रात्यक्षिक	अंक कार्ड

अ. क्र.	पाठ / घटक	अध्ययन मुद्दे / पाठ्यांश उद्देश	अध्ययन अनुभवाचे स्वरूप	साधनतंत्रे	आवश्यक साहित्य
10		पुढची व मागची संख्या सांगता येणे	संख्याकार्ड दाकवून क्रमाने पुढची व मागची संख्या विचारणे.	तोंडीकाम, प्रात्यक्षिक	चित्र
11		संख्यांची वाचन करता येणे .	संख्या अक्षरात व अंकात लिहून वाचून घेणे .	कृती	चित्रे
12		संख्या वाचणे	चार अंकी संख्येची प्रतिके पाहणे व संख्या लिहायला सांगणे.	कृती	चित्र
13		चार अंकी संख्या अंकात व अक्षरात लिहिता येणे	चार अंकी अंकात व अक्षरात कशी लिहावी हे समजावून सांगणे.	कृती	चित्र
14		पाच अंकी संख्यांचे वाचन व लेखन	पाच अंकी संख्यांचे वाचन व लेखन करायला सांगणे. दशहजार व हजार एकत्र वाचणे .	कृती	अंक कार्ड
15		पाच अंकी संख्येमध्ये ० असल्यास त्याचे लेखन करता येणे	पाच अंकी संख्येत कोणत्याही घरात '०' असल्यास वाचायला व लिहायला शिकवणे.	सराव	तक्ते
16		संख्या तयार करणे	दिलेल्या अंकांच्या मदतीने मोठ्यात मोठी व लहानात लहान संख्या तयार करणे.	प्रात्यक्षिक	अंककार्ड
17		चढता व उतरता क्रम	दिलेल्या संख्यांचा चढता उतरता क्रम लावणे.		
18		पाच अंकी संख्यांचे विस्तारित रूप लिहिणे	विस्तारित रूप लिहायला शिकवणे.	कृती	कार्ड
19		अंक व स्थान पाहून पाहून संख्या तयार करणे	विस्तारित रूप पाहून वाचायला शिकवणे व संख्या तयार करायला लावणे	कृती	कार्ड
20		संख्या पाहून अंकाची स्थान ओळखून स्थानिक किंमत सांगणे	संख्यांची स्थानिक किंमत काय आहे हे ठरवणे .	प्रात्यक्षिक	अंक कार्ड व स्थान कार्ड
21		संख्याचिन्हाचे वेगवेगळे अर्थ लावणे.	संख्या पाहून वेगवेगळे अर्थ लावायला शिकवणे .	प्रात्यक्षिक	कार्ड

अ. क्र.	पाठ / घटक	अध्ययन मुद्दे / पाठ्यांश उद्देश	अध्ययन अनुभवाचे स्वरूप	साधनतंत्रे	आवश्यक साहित्य
22		संख्या वाचून पुढची व मागची संख्या लिहिणे	संख्या वाचून लगतची पुढची व मागची संख्या सांगणे.	कृती	चित्रे
23		लहान व मोठी संख्या ओळखणे	दोन संख्या वाचून घेणे व लहान मोठी संख्या ठरवणे.	प्रात्यक्षिक	संख्याकार्ड
24		वस्तूचे वेगवेगळे गट करणे	दिलेल्या संख्येतील सम,संख्या व विषम संख्या ओळखणे	प्रात्यक्षिक	वस्तू
25		आंतरराष्ट्रीय संख्याचीन्हे लिहिणे	संवादातून संख्या लिहिणे	कृती व	चित्रे
26		आंतरराष्ट्रीय संख्याचीन्हे पाहून व देवनागरी संख्या चिन्हे लिहिणे	आंतरराष्ट्रीय संख्याचीन्हे पाहून व देवनागरी संख्या चिन्हे लिहिणे व ते समजावणे	कृती व प्रात्यक्षिक	कार्ड
27	बेरीज	तीन अंकी संख्यांची बेरीज	तीन अंकी संखेच्या बेरजेचा सराव घेणे .	कृती	चित्रे
२८		संख्यांची बेरीज (आडवी मांडणी)	आडव्या मांडणीने संख्यांची बेरीज करणे.	कृती	चित्रे
२९		हातच्याची बेरीज चित्रावरून करणे	संख्या प्रतिके बघून हातच्याची बेरीज करणे.	कृती	वस्तूचे गट
30		वस्तूमधून हातच्याची बेरीज करणे	प्रत्यक्ष वस्तू हाताळून हातच्याच्या बेरजा कशा करतात ते समाजवणे.	प्रात्यक्षिक	वस्तू
31		उभी मांडणी करून बेरीज	संख्यांचा क्रम बदलला तरी बेरीज तीच येते हे उदाहरणे देऊन स्पष्ट करणे.	कृती, वर्गकार्य	उदाहरण कार्ड
32		चार अंकी संख्येची बेरीज	चार अंकी बेरीज केल्यानंतर हातचा कसा लिहावा हे सांगणे.	कृती	अंक कार्ड
33		चार अंकी संख्येची बेरीज	आडव्या संख्यांची उभी संख्या करून बेरीज करायला शिकवणे.	कृती	संख्या -कार्ड
34		दोन,तीन,चार,पाच,सहा,संख्यांची आडवी बेरीज	आडव्या संख्यांची उभी संख्या करून बेरीज करायला शिकवणे .	कृती	उदाहरण कार्ड
35		हातात मनात धरून बेरीज	हाताचा मनात धरून आडव्या मांडणीने बेरीज करणे.	कृती	चित्र
विषय :- गणित		माहे:- ऑगस्ट		प्राप्त तासिका:-	
1	वजाबाकी-बिनहातच्याची	उजळणी	तीन अंकी हातच्याची वजाबाकी उदाहरणांचा सराव घेणे.	कृती	संख्या-कार्ड

अ. क्र.	पाठ / घटक	अध्ययन मुद्दे / पाठ्यांश उद्देश	अध्ययन अनुभवाचे स्वरूप	साधनतंत्रे	आवश्यक साहित्य
2		तीन अंकी हातच्याची वजाबाकी सराव	उभी मांडणी करून वजाबाकीची उदाहरणे सोडवून घेणे.	प्रात्यक्षिक	चित्रे
3		भाषिक उदाहरणे वजाबाकी करणे	घरांना नावे देऊन वजाबाकी करायला लावणे	वर्गकार्य	वजाबाकीचे तक्ते
4		आडव्या मांडणीने वजाबाकी करणे वजाबाकीची उदाहरणे तयार करणे	बिनाहातच्याची आडवी मांडणीने वजाबाकी करायला शिकवणे. वजाबाकी उदाहरणे तयार करण्याला शिकविणे .	कृती	चित्रे
5		हातच्याची वजाबाकी	आडव्या वजाबाकी उभी मांडणी करायला शिकवणे.	कृती	चित्र
6		आडव्या संख्यांची वजाबाकी उभी मांडणी करून करणे	आडवी वजाबाकी दिली असतता उभी मांडणी करून वजाबाकी कशी करावी हे उदाहरांच्या मदतीने समजावून सांगणे .	कृती	कृती
7		शाब्दिक उदाहरणे	शाब्दिक उदाहरणे वाचायला व लिहायला शिकवणे .	कृती	संख्याकार्ड
8		वजाबाकी-उभ्या व आडव्या	वजाबाकीचा सराव घेणे	कृती	संख्याकार्ड
9		वजाबाकी-पाच अंकी बिन हातच्याची	चार अंकी संख्येची हातच्याची बेरीज करायला शिकवणे.	कृती	संख्याकार्ड
10		पाच अंकी बिनहातच्याची वजाबाकी करणे	सराव	कृती	संख्याकार्ड
11		बेरीज -वजाबाकी तोंडी	दोन रितीने वजाबाकी करणे.	कृती	संख्या कार्ड
12		गुणाकार करणे	गुणाकारामध्ये दशक एकक मध्ये किंमत काढणे.	प्रात्यक्षिक	चित्रे
13		तीन अंकी गुणाकार करणे	गुणाकारामध्ये दशक एकक मध्ये किंमत काढणे .	तोंडीकाम	चित्रे
14	गुणाकार भाग-१	लॅटिस पद्धतीने	37 × 15 लॅटिस पद्धतीने सोडवा.	कृती	चित्रे
15		गुणाकार	तीन अंकी संख्येला एक अंकी संख्येने लॅटिस पद्धतीने कसे गुणावे हे समजावून सांगणे.	कृती	चित्र
16		गुणाकार	पाठ्यांच्या मदतीने प्रत्यक्ष गुणाकार कसा करावा ते समजावणे.	कृती, वर्गकार्य	चित्र

अ. क्र.	पाठ / घटक	अध्ययन मुद्दे / पाठ्यांश उद्देश	अध्ययन अनुभवाचे स्वरूप	साधनतंत्रे	आवश्यक साहित्य
17		गुणाकार	तीन अंकी संख्येला एक अंकी संख्येने लॅटिस पद्धतीने कसे गुणावे हे समजावून सांगणे.	प्रात्यक्षिक	कार्ड
18		अंकाचा गुणाकार	शाब्दिक उदाहरणात एकावरून अनेकाची किंमत काढताना गुणाकार करावा हे लक्षात घेणे.	प्रात्यक्षिक	कार्ड
19	भागाकार भाग 1	भाषिक उदाहरणे	भागाकार म्हणजे समान वाटणी $20 \div 5$ यासारखी सोपे उदाहरणे सोड	प्रात्यक्षिक	वस्तू
20		ठिपक्यांची मांडणी करून भागाकार	ठिपक्यांची मांडणी करून भागाकार कसा करावा हे समजावून सांगणे.	प्रात्यक्षिक	तक्ते
21		गुणाकार-भागाकार यांचा परस्पर संबंध	भागाकार करताना दोन अंकाचा गुणाकार करावा लागतो हे समजावून सांगणे.	प्रात्यक्षिक	वस्तू
22		गुणाकार-भागाकार यांचा परस्पर संबंध	वेगवेगळी उदाहरणे देऊन भागाकार व गुणाकार यांचा परस्पर संबंध समजावून सांगणे .	प्रात्यक्षिक	वस्तू
23	\	प्रत्यक्ष भागाकार रूपात करता येणे	पाठ्यांच्या मदतीने प्रत्यक्ष भागाकार कसा करावा ते समजावणे.	प्रात्यक्षिक	चित्रे
24		टिकल्या वोळीत चिकटवून भागाकार करता येणे	भागाकाराचे उत्तर काढण्यासाठी टिकल्या चिकटवणे.	प्रात्यक्षिक	टिकल्या
25		भागाकार-दोन अंकी संखेले एक अंकी संखेने गुणाने बाकी राहणे	बाकी उरते हे समजून देणे.	प्रात्यक्षिक	टिकल्या
26		भागाकार-दोन अंकी संखेले एक अंकी संखेने गुणाने बाकी राहणे	भागाकार करताना पूर्ण भाग गेल्यानंतर बाकी उरते हे समजून सांगणे;	प्रात्यक्षिक	वस्तू
27		भागाकार-दोन अंकी संखेले एक अंकी संखेने गुणाने बाकी राहणे व काढता येणे	भाज्य, भाजक, भागाकार ,बाकी इ. घटक ओळखता येणे.	कृती	चित्रे

अ. क्र.	पाठ / घटक	अध्ययन मुद्दे / पाठ्यांश उद्देश	अध्ययन अनुभवाचे स्वरूप	साधनतंत्रे	आवश्यक साहित्य
28		दशकाला भाग लागत नाही अश्या संख्या घेणे	एकक स्थानी ० असलेल्या भाज्य संख्यांचा भागाकार सराव घेणे.	कृती	चित्रे
30		भागाकार -पूर्ण दशक संखेला एक अंकी संख्या भागाकार	पूर्ण दशक संखेला भागताना प्रथम दशकाला भागणे.	कृती	चित्रे
31		भागाकार -पूर्ण दशक संखेला एक अंकी संख्या भागाकार	पूर्ण दशक संखेला भागताना प्रथम दशकाला भागणे .	कृती	चित्रे
विषय :- गणित		माहे:- सप्टेंबर		प्राप्त तासिका:-	
१	नाणी व नोटा	नाणी व नोटा :यांची मोड	नाणी , नोटा पहा व किंमत सांगा.	तोंडीकाम	चित्रे
२		नाणी व नोटा :यांची मोड	१ रुपयाची मोड कशी करायची हे समजून सांगणे.	तोंडीकाम	चित्रे
3		नाणी व नोटा :यांची मोड	५ रुपयाची नाणे दाखवून सुट्टी किती नाणी लागतील; हे विचारणे.	प्रात्यक्षिक	नाणी व नोटा
4		नोटांचे सुटे करणे	नोटांचे सुटे पैसे कसे करावेत हे समजावून सांगणे.	प्रात्यक्षिक	नोटा
5		बंदे करणे	एखाद्या रकमे एवढे नोटा सुटे करणे.	प्रात्यक्षिक	नोटा
6		शाब्दिक उदाहरणे सोडवणे	नाणी नोटांवर शाब्दिक उदाहरणांचा सराव घेणे.	कृती	
7		नाणी व नोटा पात पद्धतीने सांगणे	१० च्या पटीत सांगणे.	प्रात्यक्षिक, चर्चा	नोटा
8		नाणी व नोटा	वेगवेगळ्या देशांच्या नाणी व नोटांची माहिती मिळवा. नाणी व नोटा यांचा संग्रह करा.		
9	कालमापन	घड्याळ वाचन करणे	लहान मोठा काटा दर्शवणे. घड्याळ पाहून वेळ सांगा.	तोंडीकाम	घड्याळाची प्रतिकृती
10		घड्याळ वाचन करणे	दिलेली वेळ वाचून घड्याळ्याची स्थिती दर्शवणे .	प्रात्यक्षिक	घड्याळ
11		सव्वा साडे पावणे या शब्दाचा उपयोग	पाव, अर्धा, पाऊण समजून घेणे व सव्वा, साडे, पावणे या शब्दांचा वापर करून घड्याळाचे वाचन करणे.	तोंडीकाम	चित्रे

अ. क्र.	पाठ / घटक	अध्ययन मुद्दे / पाठ्यांश उद्देश	अध्ययन अनुभवाचे स्वरूप	साधनतंत्रे	आवश्यक साहित्य
12		सव्वा साडे पावणे या शब्दांचा उपयोग	१ तास-६० मिनिटे पाव तास=१५ मिनिटे पाऊन तास=४५ मिनिटे	प्रात्यक्षिक	चित्रे
13		घड्याळ प्रकार	वेगवेगळ्या प्रकारच्या घड्याळांची माहिती मिळवा.		
14		दिनदर्शिका उजळणी	दिनदर्शिकेच्या पानाची उजळणी घेणे.	लेखी काम	दिनदर्शिका
15		कालावधी मोजणे	दिलेल्या तारखांच्या दरम्यानचा कालावधी मोजण्यास सांगणे.	तोंडीकाम	दिनदर्शिका
16		दिनदर्शिका लीप वर्ष	लीप वर्ष हि संकल्पना समजावून सांगणे	प्रात्यक्षिक, तोंडीकाम	दिनदर्शिका
17		सराव	वेळेचे परस्पर रूपांतरण करता येणे. उदा. सव्वा तीन वाजले म्हणजे 3 वाजून पंधरा मिनीटे	सराव	घड्याळ
18		सराव	तुमच्या दिनचर्येचे वेळापत्रक तयार करा.	उपक्रम	दिनदर्शिका
सराव, उजळणी व संकलित मूल्यमापन					
Sub :- English			Month :- July		
	Unit 1	An action song	Asking students to listen carefully the poem and repeat after him.	Oral work	Chart of poem
1		Singing of poem	Singing the poem with action. Ask students to find the picture from the textbook.	Class work	Chart of poem

अ. क्र.	पाठ / घटक	अध्ययन मुद्दे / पाठ्यांश उद्देश	अध्ययन अनुभवाचे स्वरूप	साधनतंत्रे	आवश्यक साहित्य
2		Revision - 1	Show the pictures and ask students to say the words. Ask to add more words to each group.	Oral work	Picture.
3		Circles	Giving instruction and asking to play the game.	Practical	Flashcards
4		Dialogue 1,2	Asking student to enact the dialogu properly.	Oral work	chart
6		Words from letter	Ask students to read A to Z letters and gussing words.	Practical	cards
7		Words from letter	Say the letters 'a' to 'z' in alphabetical order.	Practical	letterchart
8		use the letter cards to from the words	Use the letters cards to from the word.	Oral work	latter chart
		Developing vocabulary	Write your name and write a word begining with each letter.		
9		use the leeter cards to from the words	Ask students to from the word and read.	Oral work	latter chart
10		A garden of words	Ask students to listen and repeat the words from a garden of words.	Oral work	chart
11		A garden of words	Listen say and find three letter word . ढ़ead the words	reading speaking	chart
		Language game	Takes language games in groups.		
12		One at a time page	Ask students to listen and read story with teacher.	Oral work	Picture.
13		Emotins page no.8	Present each sentence to show emotions happy,angry,sad, afraid	oral and act	Picture.

अ. क्र.	पाठ / घटक	अध्ययन मुद्दे / पाठ्यांश उद्देश	अध्ययन अनुभवाचे स्वरूप	साधनतंत्रे	आवश्यक साहित्य
14		Emotins page no.8	Look the picture read the words and copy the sentences in your notebook	Oral work	Picture.
15		One or many	Look the picture and write one or many.	Practical	Picture.
16		Four thigs about me	Listen and read aloud sentence must be read.	oral work	chart page no.9
17		Raindrops pageNo.10	Listen and repeat. Read aloud and sing with actions.	action	C.D/D.V.D
18		pageno.11 A gussing game	Listen carefully read the sentences and play the game.	oral	Picture.
19		In the park page No.12-13	Story can perforce in action and all the stundends can include .	Practical	Picture.
20		In the park page No.12-13	Listen carefully and read with me.	Oral work	Picture.
21		Action words and phrases page no. 14	Making meaningful sentences in pairing groups.	Oral work	words cards
22		Action words and phrases page no. 14	Making meaningful sentences with the help of given table.	Activity	page no.14 towers
23		My self	Tell about yourself in 3 to 4 sentences.	Activty, Oral work	
Subject :- English			Month :- August		
	Unit 2	Row your boat	Sing the poem with actions.	Practical	C.D./ D.V.D
		rhyming words	Tell the rhyming words of boat / row / down etc.	Oral work	Chart of rhyming words
1		A garden of words Page no. 16	Ask student to read the words from a garden of words.	Oral work	word card
2		garden of words Page no. 16	Make each words card on given slip of cardsheet.	Oral work	word chart

अ. क्र.	पाठ / घटक	अध्ययन मुद्दे / पाठ्यांश उद्देश	अध्ययन अनुभवाचे स्वरूप	साधनतंत्रे	आवश्यक साहित्य
3		garden of words Page no. 16	Read and copy the words.	Oral work	Picture
4		The Hare and Tortoise page No.17,18,19	Ask to listen the story and read aloudly.	Practical	puppets ,picture
5		The Hare and Tortoise page No.17,18,19	Ask students to demonstrate the story in the classroom.	Activity	puppets ,picture
6		The Hare and Tortoise page No.17,18,19	Read and copy the words.	oral work	word chart and phrases chart
7		To the market page no.21	Listen repeat and read aloud.	Activity	Picture
8		Munnu"s Maths	Look, listen carefully and act as per given instructions.	Activity	Charts of letters
9		Munnu"s Maths	Ask students to see the picture and tell the name.	Activity	Charts of letters
10		Circles-1,2	Student perform a dialogue Thank you, please sorry	Activity	Chart
11		Circles-3,4,5	Listen and practice of dialogue	Activity	Chart
12		A team of workers page no.25	Listen carefully and read with me.	Activity	parts of body chart
13		A team of workers page no.25	Presentation of conversation of body part.	reading ,action	action words chart
		Body parts	List the names of body part in this play.		
		rhyming words	Read the word and find rhyming words for each from the lesson.		
14		A team of workers page no.25	listen and read story can perform as a play	Activity	Picture
16		Fresh food page no 29	To listen the rhyme and repeat and sing	Activity	picture

अ. क्र.	पाठ / घटक	अध्ययन मुद्दे / पाठ्यांश उद्देश	अध्ययन अनुभवाचे स्वरूप	साधनतंत्रे	आवश्यक साहित्य
17		In a biscuit Factory factory page no.30	to listen and see the chart student read the sentence	Oral work	
18		Let's talk page no.32	Listen and speak collecting english words	Activity	Chart of words
19		Time poems page no.33	student can sing ryme read aloud and tell the month of year	Oral work	picture
20		Time poems page no.33	student can sing ryme read aloud and tell the month of year and write	Oral work	picture
Subject :- English			Month :- September		
1	Unit 3	A Garden of words	to see the instruction find the words and do the action and write	Oral work	A garden of words
2		A Garden of words	to see the instruction find the words and do the action and write	Oral work	A garden of words
3		The sky is falling page NO.35	to see and listen can read the story .to give different role student can perfonce story	Activity	chart of sentence
4		The sky is falling page NO.35	how to story perfonce give some instruction	Activity	birds Picture
5		The sky is falling page NO.35	to find out ryeming words	Oral work	
6		responses page NO.38	listen repeat read and inact How sad, what asurprise ,Exuse me.	Activity	Picture
7		A recipe page no.39	To see the picturre and can undarstasnd better action	Activity	chart of act
8		Something special Page No.40	how to make grreting card and write down format	Activity	Charts of words
9		from the post box	listen repeat read and do make and write	Activity	cards

अ. क्र.	पाठ / घटक	अध्ययन मुद्दे / पाठ्यांश उद्देश	अध्ययन अनुभवाचे स्वरूप	साधनतंत्रे	आवश्यक साहित्य
10		How birds fly	all story can say in four sentence .	oral and act	picture
11		How birds fly	coollection picture of birds .	Oral work	Picture
12		How birds fly	draw the pictuire of birds .then drwa it .then make akite	Activity	pictures and cards
13		Little Brown Sparrows page no.44	to listen aryme then say loudaly then sing it .to see the birds observ and collection cards of birds .	Activity	picture of birds
14		Little Brown Sparrows page no.44	to listen aryme then say loudaly then sing it .to see the birds observ and collection cards of birds .	Activity	Pictures
15		Little Brown Sparrows page no.44	to listen aryme then say loudaly then sing it .to see the birds observ and collection cards of birds and motivate tocollect birds cards hooby .	Activity	Charts of letters
16		Circles -1	To read a conversation then use this conversation in daily life .	Oral work	chart of conversation
17		Circles -2,3	To read a conversation then use this conversation in daily life .	Oral work	chart of conversation
18		Namita Didi's Time -table	To say the why important of time table then read the passage	Activity	Time -table format
19		Namita Didi's Time -table	To say the why important of time table then read the passage	Activity	Time -table format
20		Namita Didi's Time -table	To say the why important of time table then read the passage.and make own time table .	Practice	Time -table format
Revision - summative evalution and exam					

अ. क्र.	पाठ / घटक	अध्ययन मुद्दे / पाठ्यांश उद्देश	अध्ययन अनुभवाचे स्वरूप	साधनतंत्रे	आवश्यक साहित्य
विषय :- परिसर अभ्यास भाग-१		माहे :- जुलै		प्राप्त तासिका:-	
1	१.प्राण्यांचा जीवनक्रम	निरीक्षण	विविध प्राण्याचे निरीक्षण करणे .	निरीक्षण	चित्रे
2		प्राण्यांची वाढ	प्राण्यांची वाढ कशी होते यांचे निरीक्षण करण्यास सांगणे.	तोंडीकाम, चर्चा	चित्रे
3		पिल्लांचा अंड्यातून जन्म	काही प्राण्यांचा जन्म हा अंड्यातून होतो हे स्पष्ट करणे .	निरीक्षण	चित्रे
4		आक्रमकता	प्राण्यांची आक्रमकता स्पष्ट करणे .	निरीक्षण	चित्रे
5		फुलपाखराचे रुपांतर	रुपांतर म्हणजे काय? फुलपाखराची वाढ होताना होणारे बदल अभ्यासणे.	तोंडीकाम, चर्चा	फुलपाखराचे चित्रे
6		फुलपाखराचे अवस्था	फुलपाखराच्या वाढीच्या अंडी-अळी-सुरवांत-कोषावस्था या अवस्थांचा अभ्यास करणे.	तोंडीकाम, चर्चा	फुलपाखराचे चित्रे
7		स्वाध्याय	पाठावर आधारित स्वाध्याय सोडवून घेणे.	लेखी	प्रश्नपेढी
8	२.सजीवांचे परस्पराशी नाते	कोडे :- पानाचा उपयोग	झाडांच्या पानांचा उपयोग कशासाठी होतो हे माहिती करून घेणे .	तोंडीकाम, चर्चा	चित्रे

अ. क्र.	पाठ / घटक	अध्ययन मुद्दे / पाठ्यांश उद्देश	अध्ययन अनुभवाचे स्वरूप	साधनतंत्रे	आवश्यक साहित्य
9		सजीवांच्या गरजा परिसरातून पूर्ण होतात	सजीवांच्या गरजा परिसरातून पूर्ण होतात हे समजावून सांगणे .	तोंडीकाम, चर्चा	तक्का
10		गरजा	सजीवांच्या गरजेचे प्रमाण वेगवेगळे असते .	तोंडीकाम, चर्चा	तक्का
11		प्रयोग	रोपांनासुद्धा आवश्यक तेवढेच पाणी हवे असते हे प्रयोगाच्या साहाय्याने अभ्यासणे.	प्रात्यक्षिक	कुंडी ,पाणी, .बिया
12		वाघ (निवारा)	वाघाचे राहणे कोठे असते व माणसे कोणते प्राणी पाळतात हे माहिती करून घेणे.	तोंडी	प्रश्न पेढी
13		पाळीव प्राणी	पाळीव प्राण्याचा उपयोग समजावून सांगणे.	तोंडी	माहिती
14		वनस्पती उपयोग	प्राण्यांना व माणसांना वनस्पतींची गरज हे समजावून सांगणे.	तोंड	माहिती
15		पक्षांना झाडाचा उपयोग	पक्षी झाडावर राहतात व घरटी तयार करतात .	तोंडी	चित्रे
16		म्हशीच्या पाटीवर बगळा	म्हशीच्या पाटीवर बगळा का बसतो हे समजावून देणे	तोंडीकाम	चित्रे
17		ऋतुमानाप्रमाणे पावसाळ्यातील व सजीवातील बदल	ऋतुचक्राप्रमाणे परिसरातील सजीवांमध्ये कोणते बदल दिसतात याचे निरीक्षण करा व नोंदी ठेवा.	लेखी	प्रश्नपेढी
18		स्वाध्याय सोडवून घेणे	विद्यार्थ्यांकडून पाठावर आधारीत स्वाध्याय सोडवून घेणे.	स्वाध्याय	स्वाध्यायपुस्तिका
19	३.साठवण पाण्याची	पाणी वाहते कसे ?	विद्यार्थ्यांना गाव कसे तयार होते याविषयी माहिती देणे.	तोंडीकाम,चर्चा	
20		जुने जलसाठे	जुने जलसाठे चित्रे दाखवून त्यावर चर्चा घेणे.	तोंडीकाम,चर्चा	चित्रे
21		जलसाठे नव्या व्यवस्था	जलसाठे जुने आहेत काय ?त्यांना पाणी कोठून मिळते नदी,विहीर,तलाव.	निरीक्षण	चित्रे
22		पाण्याचा वापर	पाण्याचा योग्य वापर कसा करता येईल यावर चर्चा घेणे.	तोंडी	तक्का

अ. क्र.	पाठ / घटक	अध्ययन मुद्दे / पाठ्यांश उद्देश	अध्ययन अनुभवाचे स्वरूप	साधनतंत्रे	आवश्यक साहित्य
23		स्वाध्याय	पाठावर आधारित स्वाध्याय सोडवणे	स्वाध्याय	स्वाध्यायपुस्तिका
24	४.पिण्याचे पाणी	विरघळणारे पदार्थ न विरघळणारे पदार्थ	प्रयोग दाखवणे विरघळणारे व न विरघळणारे पदार्थ	प्रात्यक्षिक	मीठ वाळू साखर पाने इ.
25		पाणी स्वच्छ करण्याच्या पद्धती	निवळणे, गाळणे, तुरटी फिरवणे इ. पद्धतींविषयी माहिती घेणे.	तोंडी	गढूळ पाणी चान्चुपत्र
26		निर्धोक पाणी	व्याख्या सांगणे व पाणी निर्धोक करण्याच्या पद्धतींविषयी माहिती देणे.	चर्चा	सुक्ष्मदर्शक यंत्र
27		जलसाठ्याच्या आसपासचे पर्यावरण	एखाद्या जलसाठ्याला भेट देऊन त्याठिकाणी काय अनुभवले, खास काय पाहिले याबाबत माहिती घेणे.	क्षेत्रभेट	चित्रे
28		स्वाध्याय	पाठावर आधारित स्वाध्याय सोडवणे	लेखी	प्रशपेठी
29	घरोघरी पाणी	पाणी साठवण्याची चित्रे	पूर्वी साठवण्याची पद्धती व आता साठवण्याची पद्धत	तोंडी	पाणी साठवण्याची चित्रे
30		पिण्याच्या पाण्याची काळजी	पिण्याच्या पाण्याची काळजी कशी घ्यावी	तोंडी	माहिती पत्रक
31		पिण्याच्या पाण्याची काळजी व पाणि वितरण व्यवस्था	टाक्यांमधून गावाला / शहराला पाणी पुरवठा कसा होतो हे समजावून सांगणे.	तोंडीकाम	पाण्याचे तक्ते
32		पाण्याचा प्रवास	नळापासून पाण्याच्या स्रोतापर्यंत पाण्याचा प्रवास याबाबत चर्चा करणे.	तोंडीकाम ,	चित्रे
33		पाणीपुरवठा व पाण्यासाठी लागणारी इंधने	पाणीपुरवठा करताना लागणारी इंधने व पाणी कसे काटकसरीने वापरावे हे समजावून देणे	तोंडी	तक्ता
34		स्वाध्याय	विद्यार्थ्यांकडून पाठावर आधारित स्वाध्याय सोडवून घेणे.	स्वाध्याय	स्वाध्यायपुस्तिका
विषय :- परिसर अभ्यास भाग -1		माहे :- ऑगस्ट		प्राप्त तासिका:-	
1	अन्नातील विविधाता	धान्य व भाजीपाला	एकाच धान्यापासून / भाजीपाल्यापासून तयार केल्या जाणाऱ्या विविध पदार्थांची नावे सांगा व लिहा.	तोंडी	तक्ता
2		भारतात कोणत्या ठिकाणी कोणते अन्नाध्यान्य होते	भारताच्या नकाशातून कोणते अन्नधान्य कोणत्या ठिकाणी होते हे समजावून देणे .	तोंडी	भारत नकाशा

अ. क्र.	पाठ / घटक	अध्ययन मुद्दे / पाठ्यांश उद्देश	अध्ययन अनुभवाचे स्वरूप	साधनतंत्रे	आवश्यक साहित्य
3		नकाशा पाहून प्रश्नांची उत्तरे देणे	पाठ्यपुस्तकावर आधारित प्रश्नांची उत्तरे देणे .	लेखी	भारत नकाशा
4		शेती , फळे	भारतामध्ये शेती कोणकोणत्या भागात कोणती करतात ते समजावून देणे .	तोंडी	स्वाध्यायपुस्तिका
5		पदार्थ	दिलेल्या धान्य / भाजी / फळभाजीपासून कोणकोणते अन्नपदार्थ तयार होऊ शकतात त्यांची यादी तयार करा.	उपक्रम	
6		महाराष्ट्र व शेजारील राज्यातील खाद्यपदार्थ	महाराष्ट्र व शेजारील राज्यातील खाद्यपदार्थ यांची माहिती मिळवा.	कृती	नकाशा
7		स्वाध्याय	पाठावर आधारित स्वाध्याय सोडवून घेणे.	लेखी	प्रश्नपेढी
8	आहाराची पौष्टिकता	संतुलित आहार	संतुलित आहार ही संकल्पना समजावून सांगणे. तसेच आपला आहार कसा असावा याविषयी चर्चा करणे.	वर्गकार्य, चर्चा	तक्ता
9		संतुलित आहार	घरी उपलब्ध पदार्थातून आहाराची पौष्टिकता कशी वाढवावी याबाबत चर्चा करणे.	लेखी	चित्रे
10		वेगवेगळे पदार्थ वेगवेगळ्या कारणासाठी	वेगवेगळे पदार्थ वेगवेगळ्या कारणासाठी वापरतो हे समजावून सांगणे.	निरीक्षण	चित्रे
11		शरीराच्या गरजा	शरीराची गरज भागवण्यासाठी अन्नघटक कोणते ते समजावून देणे .	तोंडीकाम	अन्नविषयक तक्ता
12		अन्नपदार्थाची पौष्टिकता टिकवणे	अन्नपदार्थाची पौष्टिकता टिकवणे व ती कशी टिकवता येतील हे समजावून देणे	तोंडीकाम	कार्ड
13		विविध चवी	चवीचे विविध प्रकार समजावून सांगणे.	प्रात्यक्षिक	आवळा चिंच मीठ साखर
14		चवीचे अभिनय	चवीची कल्पना करून मुद्राभिनय करणे, डोळे बंद करून चवीनुसार पदार्थ ओळखणे.	तोंडी अभिनय	कार्ड

अ. क्र.	पाठ / घटक	अध्ययन मुद्दे / पाठ्यांश उद्देश	अध्ययन अनुभवाचे स्वरूप	साधनतंत्रे	आवश्यक साहित्य
15		स्वाध्याय	पाठावर आधारित स्वाध्याय सोडवणे .	लेखी	प्रश्नपेढी
16	मोलाचे अन्न	शेतातून ताटाकडे अन्नाचा प्रवास	शेतीच्या विविध कामांची माहिती मिळवणे.	तोंडीकाम	शेतीकामाची चित्रे
17		खतांचे प्रकार	खतांचे फायदे व तोटे समजावून सांगणे.	तोंडीकाम	शेतीकामाची चित्रे
18		अन्नासाठी मानवाचे श्रम	शेतात पिकणारा तांदूळ ते घरात शिजलेला भात यांसारखे उदाहरण देऊन शेतातून ताटाकडे अन्नाचा प्रवास समजावून सांगणे.मानव व प्राणी यांचे श्रम लक्षात घेणे.	तोंडीकाम	
19		पदार्थ वर्गीकरण	कच्चे खाल्ले जाणारे पदार्थ व शिजवून खाल्ले जाणारे पदार्थ यांचे वर्गीकरण करणे.	चाचणी	स्वाध्यायपुस्तिका
20		स्वाध्याय	पाठावर आधारीत स्वाध्याय सोडवून घेणे.	स्वाध्याय	
21	हवा	हवेचे अस्तित्त्व	प्रयोगाद्वारे हवेचे अस्तित्त्व जाणून घेणे.	प्रात्यक्षिक	बादली, पाणी, रिकामे भांडे
22		वातावरण	वातावरणाची व्याख्या समजावून सांगणे.	तोंडीकाम	तत्का
23		हवेचे घटक	ऑक्सिजन वायुचे अस्तित्त्व प्रयोगाद्वारे सिद्ध करणे.	प्रात्यक्षिक	बशी, पाणी, मेणबत्ती, काचेचा ग्लास
24		इतर घटक	हवेतील इतर वायू व त्यांचे प्रमाण सांगणे.	प्रात्यक्षिक	आकृती तल्ता
25		स्वाध्याय	पाठावर आधारीत स्वाध्याय सोडवून घेणे.	स्वाध्याय	
26	वस्त्र	वस्त्रनिर्मिती	कापड कसे तयार करतात याची माहिती सांगणे.	तोंडीकाम	कापड
27		कापड दुकानास भेट	कापड दुकानास भेट द्या व दुकानदाराशी सांगितलेल्या प्रश्नांच्या आधारे चर्चा करा .	चर्चा	
28			विविध कापड नमुन्यांचा संग्रह करा .	उपक्रम	कापदाचे नमुने

अ. क्र.	पाठ / घटक	अध्ययन मुद्दे / पाठ्यांश उद्देश	अध्ययन अनुभवाचे स्वरूप	साधनतंत्रे	आवश्यक साहित्य
29		कपड्यांची निगा / स्वच्छता	कपड्यांच्या स्वच्छतेसाठी वापरायची जुनी व नवी साधने यावर चर्चा घेणे.	चर्चा	
30		कपड्यांतील विविधता	भौगोलिक व सांस्कृतिक कारणांमुळे कपड्यांमध्ये आढळणारी विविधता स्पष्ट करणे.	तोंडीकाम	विविध पोषाखातील चित्रे
31		कपड्यांतील विविधता	आपण हवामानानुसार कपड्यांमध्ये कोणते बदल करतो यांविषयी चर्चा करणे.	चर्चा	चित्रे
सराव, उजळणी व संकलित मूल्यमापन					
विषय :- परिसर अभ्यास भाग-२		माहे :- जुलै		प्राप्त तासिका:-	

अ. क्र.	पाठ / घटक	अध्ययन मुद्दे / पाठ्यांश उद्देश	अध्ययन अनुभवाचे स्वरूप	साधनतंत्रे	आवश्यक साहित्य
1	शिव-जन्मापूर्वीचा महाराष्ट्र	शिवाजी राजे ओळख	शिवजन्मापूर्वीची महाराष्ट्रातील राज्यव्यवस्थेविषयी माहिती देणे.	कथन , तोंडी	शिवाजी महाराजांचे चित्र
2		शिवाजी महाराजांच्या काय व त्यावळ्या काळ	शिवाजी महाराजांच्या कार्याची ओळख करून देतात	कथन , तोंडी	पोवाडे व कथा
3		उपक्रम	शाळेतील सांस्कृतिक कार्यक्रमात ऐतिहासिक पोवाडे सादर करा .	उपक्रम	
4		हिंदवी स्वराज्य ,प्रेरणा व स्फूर्ती	हिंदवी स्वराज्य म्हणजे काय या विषयी चर्चा व स्पष्टीकरण करतात.	कथन , तोंडी	पोवाडे व कथा
5		स्वाध्याय	पाठावर आशारीत स्वाध्याय सोडवून घेणे.	स्वाध्याय	स्वाध्यायपुस्तिका
6	संताची कामगिरी	प्रास्ताविक श्री चक्रधर स्वामी	निवेदन करून त्या काळाची परिस्थिती वर्णन करतात.	कथन	संतांची चित्रे
7		संत नामदेव	प्रत्येक संताची चित्रे दाखवतात ,त्यांची माहिती देतात,कथा सांगून त्यांची शिकवण व माहिती स्पष्ट करतात .	तोंडीकाम, चर्चा प्रश्नोत्तर	संतांची चित्रे
8		संत ज्ञानेश्वर	प्रत्येक संताची चित्रे दाखवतात ,त्यांची माहिती देतात,कथा सांगून त्यांची शिकवण व माहिती स्पष्ट करतात .	तोंडीकाम, चर्चा प्रश्नोत्तर	संतांची चित्रे
9		संत एकनाथ	प्रत्येक संताची चित्रे दाखवतात ,त्यांची माहिती देतात,कथा सांगून त्यांची शिकवण व माहिती स्पष्ट करतात.	तोंडीकाम, चर्चा प्रश्नोत्तर	संतांची चित्रे
10		संत तुकाराम ,संत रामदास	प्रत्येक संताची चित्रे दाखवतात ,त्यांची माहिती देतात,कथा सांगून त्यांची शिकवण व माहिती स्पष्ट करतात.	तोंडीकाम, चर्चा प्रश्नोत्तर	संतांची चित्रे
11		उपक्रम	संतांची चित्रे गोळा करा त्याखाली त्यांची माहिती लिहा.	उपक्रम	संतांची चित्रे
12	मराठा सरदार भोसल्यांचे कर्तबगार घराणे	धामधुमीचा काळ	शिक्षक कथन पद्धतीने प्रश्नोत्तर रूपात मराठा सरदार भोसल्यांचे त्याची परंपरा विषद करतात.	तोंडी निवेदन कथन	चित्रफित ,ध्वनिफीत ,महाराष्ट्राचा नकाशा
13		शौर्याची परंपरा व घृष्णेवर मंदिर	शिक्षक कथन पद्धतीने प्रश्नोत्तर रूपात मराठा सरदार भोसल्यांचे त्याची परंपरा विषद करतात.	तोंडी निवेदन कथन	चित्रफित ,ध्वनिफीत ,महाराष्ट्राचा नकाशा

अ. क्र.	पाठ / घटक	अध्ययन मुद्दे / पाठ्यांश उद्देश	अध्ययन अनुभवाचे स्वरूप	साधनतंत्रे	आवश्यक साहित्य
14		वेरुळचे भोसले शहाजी राजे	शिक्षक कथन पद्धतीने प्रश्नोत्तर रूपात मराठा सरदार भोसल्यांचे त्याची परंपरा विषद करतात.	तोंडी निवेदन कथन	चित्रफित ,ध्वनिफीत ,महाराष्ट्राचा नकाशा
15	शिवरायांचे बालपण	शिवजन्म ,शिवरायांचे बालपण	शिवरायांचे बालपण कसे गेले याविषयी माहिती देणे.	लेखी	प्रश्न पेढी
16		शहाजीराजे मुघल शाहीकडे व नव्या निजामशाहीची स्थापना	त्याकाळची राजकीय परिस्थिती समजून देतात .आदिलशहा निजामशहा यांची माहिती देणे.	तोंडीकाम, चर्चा	चित्रे
17		जिजाबाई व शिवराय कर्नाटकात	शहाजीराजे कर्नाटकात गेल्यामुळे धावपळीचे जीवन	ताडाकाम, चर्चा	तक्ता
विषय :- परिसर अभ्यास भाग - 2		माहे :- ऑगस्ट		प्राप्त तासिका:-	
1	शिवरायांचे शिक्षण	शिवरायांच्या शिक्षणास प्रारंभ ,पुण्याचा कायापालट	पुण्याचा कायापालट कसा झाला हे विषद करणे.	तोंडीकाम, चर्चा	चित्रे
2		दादोजी कोडदेवांची कामगिरी	दादोजी कोडदेवांच्या कामगिरीविषयी माहिती देणे.	तोंडी निवेदन कथन	सारणी तक्ता
3		जिजाबाईंची शिवरायांना शिकवण व शिवारायंचा नवा अंमल	जिजाबाईंची शिकवण व शिवरायांचे शिक्षण याविषयी माहिती देणे.	तोंडी निवेदन कथन	
4		जिजाबाईंची शिवरायांना शिकवण व शिवारायंचा नवा अंमल	शिवरायांचे पुण्यातील शिक्षण व मावळातील लोकजीवन याविषयी माहिती देणे.	तोंडी निवेदन कथन	प्रश्न पेढी
5		स्वाध्याय	पाठावर आधारीत स्वाध्याय सोडवून घेणे.	स्वाध्याय	स्वाध्यायपुस्तिका
6	स्वराज्य स्थापनेची प्रतिज्ञा	रायेश्वराचे देवालय ,बाल शिवाजीची तेजस्वी वाणी	महाराष्ट्राच्या नकाशात स्थान दाखवून काय प्रतिज्ञा केली हे विषद करतात	तोंडी निवेदन कथन	महाराष्ट्राचा नकाशा
7		स्वराज्याची शपथ ,मावळ खोर-यातील जमवाजमव	शिवरायांच्या रायेश्वराच्या मंदिरातील शपथेविषयी सांगतात व नाट्यीकरण करून घेतात .	तोंडी निवेदन कथन	माहिती

अ. क्र.	पाठ / घटक	अध्ययन मुद्दे / पाठ्यांश उद्देश	अध्ययन अनुभवाचे स्वरूप	साधनतंत्रे	आवश्यक साहित्य
8		मावलातील सोबती ,शिवरायांची राजमुद्रा	शिवरायांच्या मित्रांविषयी व राजमुद्रेविषयी माहिती देतात.	कथन	चित्रे
9		स्वाध्याय	पाठावर आधारीत स्वाध्याय सोडवून घेणे.	स्वाध्याय	स्वाध्यायपुस्तिका
10	स्वराज्याचे तोरण बांधले	तोरणगड स्वराज्याची नौबत झाडली	महाराष्ट्राच्या नकाशात स्थाने दाखवून शिवरायांनी तोरण कसे बांधले हे दाखवतात .	तोंडीकाम	चित्रे
11		भवानी मातेचा आशीर्वाद	तोरणा किल्ल्याच्या व्यवस्थेसाठी शिवरायांनी काय केले हे विषद करतात.	लेखी	तक्ता
12		स्वराज्याची घोंडदौड	शिवरायाची घोंड दौड विषद करतात .	स्वाध्याय	चित्रे
13		स्वाध्याय	पाठावर आधारीत स्वाध्याय सोडवून घेणे.	स्वाध्याय	
14	स्वकीय शत्रूंचा बंदोबस्त	जरब बसवली	शिवरायांनी बारा मावळत कसा पराक्रम केला विषद करतात.	तोंडी निवेदन कथन	महाराष्ट्राचा नकाशा,चित्रे
15		स्वकीय शत्रू	पाठातील मजकूर वाचा व शिवरायांचे स्वकीय शत्रूंची नावे शोधा व लिहा	कृती	
16		जावळीचे चंद्रराव मोरे	चंद्रराव मोरे व जावळीचा किल्ला या विषयी माहिती देतात.	कथन	महाराष्ट्राचा नकाशा
17		बंद केलीय मारले जल किल्ले रायगड	चंद्रराव मोर्यांचा पाडाव कसा केला हे विषद करतात व विवेचन व चर्चा करतात.	कथन	महाराष्ट्राचा नकाशा
18		रायगड	रायगडाची चित्रे संग्रहित करा. दिवाळीत किल्ला बनवताना रायगडाची प्रतिकृती तयार करा.	उपक्रम	रायगडाचे चित्र
19		स्वाध्याय	पाठावर आधारीत स्वाध्याय सोडवून घेणे.	स्वाध्याय	
		विषय :- परिसर अभ्यास भाग - 2	माहे :- सप्टेंबर	प्राप्त तासिका:-	
1	प्रतापगडावरील पराक्रम	खानाने विडा उचलला,स्वराज्यावरील संकट	कथन करून आदिलशहा दरबाराची माहिती देतात .	तोंडी निवेदन कथन नाट्यीकरण	महाराष्ट्राचा नकाशा

अ. क्र.	पाठ / घटक	अध्ययन मुद्दे / पाठ्यांश उद्देश	अध्ययन अनुभवाचे स्वरूप	साधनतंत्रे	आवश्यक साहित्य
2		शेरास सव्वाशेर ,भेट ठरली	अफजलखानाची चाल समजून देतात ,एकेक घटना स्पष्ट करतात .	तोंडी निवेदन कथन नाट्यीकरण	महाराष्ट्राचा नकाशा
3		भेटीची तय्यारी,अफजलखानाशी झटापट	शिवरायांनी कोणत्या प्रकारे योजना केली समजावून देतात .या विषयी चर्चा व निवेदन करतात.	तोंडी निवेदन कथन नाट्यीकरण	महाराष्ट्राचा नकाशा
4		अफजलखानाच्या फौजेची दाणादाण	मावळ्यांच्या पराक्रमाचे व शिवरायांच्या गामिनी काव्याचे वर्णन करतात.	तोंडी निवेदन कथन नाट्यीकरण	महाराष्ट्राचा नकाशा
5		स्वाध्याय	पाठावर आधारीत स्वाध्याय सोडवून घेणे.	स्वाध्याय	
6		म्हणी संकलन	इतिहासाच्या सदर्भात म्हणींचे संकलन करा. उदा होता जिवा म्हणून वाचला शिवा.		
7	शर्हीने खिंड लढवली	पन्हाळ गडाला वेध शिवराय वेढ्यातून बाहेर	अफजलखानाच्या वधाचे परिणाम व त्यावर चर्चा .शिवरायाची गनिमी कावा समजून देतात	तोंडी निवेदन कथन नाट्यीकरण	महाराष्ट्राचा नकाशा ,बाजीप्रभूचे चित्र
8		बाजीप्रभूंचा बाणेदारपणा, व बाजीप्रभूंनी शत्रूला रोखले	पन्हाळगड विशालगड यांची माहिती देतात ,बाजीप्रभूंच्या पराक्रमावर चर्चा	तोंडी निवेदन कथन नाट्यीकरण	महाराष्ट्राचा नकाशा
9		खिंडीतील झुंज	पन्हाळगड, विशालगड यांची माहिती देतात ,बाजीप्रभूंच्या पराक्रमावर चर्चा	तोंडी निवेदन कथन नाट्यीकरण	महाराष्ट्राचा नकाशा

